

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Факультет соціології

Кафедра соціальних структур та соціальних відносин

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Заступник декана:
« 31 » 08 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ НЕРІВНОСТЕЙ»
для студентів

галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальність 054 «Соціологія»
освітній рівень магістр
освітня програма «Соціальні технології»
вид дисципліни: обов'язкова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2021/2022
Семестр	1
Кількість кредитів ECTS	4
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	іспит

Викладач: професор Ольга КУЦЕНКО

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)
на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2021

Розробник: Ольга КУЦЕНКО – доктор соціологічних наук, професор, професор кафедри соціальних структур та соціальних відносин

ЗАТВЕРДЖЕНО
Зав. кафедри _____
(підпис) (Олег МАЗУРИК)

Протокол № 12 від « 31 » 08 2021 р.

Схвалено науково - методичною комісією факультету соціології

Протокол від «31» серпня 2021 року № 1

Голова науково-методичної комісії _____ Тетяна ЧЕРВІНСЬКА

1. Мета дисципліни – сформувати у студентів знання провідних сучасних методологій дослідження соціальних нерівностей, їх причин та наслідків, розуміння їх евристики та обмежень.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

- Знати основи теорії соціальної структури і стратифікації;
- вміти працювати з соціологічними даними, здійснювати їх математико-статистичний аналіз;
- володіти навичками роботи з англійською науковою літературою.

3. Анотація навчальної дисципліни: дисципліна фокусується на вивченні методологічних підходів в дослідженнях соціальних нерівностей, їх форм прояву, причин та наслідків в суспільстві. Принциповою складовою є відпрацювання знання про способи соціологічної ідентифікації та вимірювання комплексних соціальних нерівностей засобами багатокритеріальних, функціональних, неінституціональних, кроссекційних методологій та методологій класового аналізу. Програма супроводжується індивідуальними та груповими дослідницькими завданнями аналітично-описового та проектно-технологічного характеру. Командні проекти з технологій регулювання соціальних нерівностей в суспільстві презентуються, перехресно рецензуються та оцінюються на підсумковому занятті.

4. Завдання (навчальні цілі):

1. Розвинути критичне мислення щодо проявів соціальних нерівностей, їх причин і соціальних наслідків.
2. Оволодіти знанням про пізнавальні можливості провідних сучасних методологій дослідження комплексних соціальних нерівностей, ознайомитись з передовими світовими зразками застосування цих методологій в дослідженнях прояву нерівностей.
3. Навчити розробляти методологію дослідження соціальних нерівностей, їх чинників і соціальних наслідків, обґрунтовувати логіку дослідження та презентувати результати.

Вивчення дисципліни сприяє оволодінню наступними **компетентностями:**

- СК02. Здатність виявляти, діагностувати та інтерпретувати соціальні проблеми українського суспільства та світової спільноти.
- СК11. Здатність зіставляти соціокультурні особливості, соціальні відмінності та нерівності, причини їхнього виникнення та наслідки для суспільного розвитку.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Методи викладання і навчання	Методи оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	Знати сучасні дискусії та теоретичні інтерпретації проявів соціальних нерівностей	Лекції, самостійна робота, практичні заняття	Усні виступи та есе на основі критичного аналізу, узагальнення інформації з наукової та публіцистичної літератури, участь в обговореннях, експрес-опитування, тестовий контроль, іспит	15
1.2	Знати провідні сучасні методологічні підходи до дослідження комплексних соціальних нерівностей, їх пізнавальні можливості та обмеження	Лекції, самостійна робота, практичні заняття	Усні виступи та есе на основі критичного аналізу, узагальнення інформації з наукової та публіцистичної літератури, участь в обговореннях, експрес-опитування, тестовий контроль, іспит	15
2.1	Вміти обґрунтовувати вибір дослідницької методології, розробляти програму дослідження та регулювання соціальних нерівностей	Лекції, самостійна робота, практичні заняття	Усні виступи та есе на основі критичного аналізу, узагальнення інформації з наукової та публіцистичної літератури, участь в обговореннях, експрес-опитування, тестовий контроль, командний дослідницький проєкт, іспит	15

2.2.	Вміти здійснювати діагностику та інтерпретацію проявів та чинників соціальних нерівностей	Практичні заняття, самостійна робота	Усні виступи та есе на основі критичного аналізу, узагальнення інформації з наукової та публіцистичної літератури, участь в обговореннях, аналітична записка з аналізу емпіричних даних, командний дослідницький проєкт, іспит	15
2.3.	Вміти здійснювати пошук та аналіз емпіричних даних щодо проявів нерівностей та їх соціальних наслідків, спираючись на сучасні теорії, методології й бази даних	Лекції, самостійна робота, практичні заняття	Усні виступи та есе на основі критичного аналізу, узагальнення інформації з наукової та публіцистичної літератури, участь в обговореннях, експрес-опитування, аналітична записка з аналізу емпіричних даних, тестовий контроль, командний дослідницький проєкт, іспит	15
3.1.	Демонструвати вміння працювати в дослідницькій команді, аргументовано розробляти та представляти результати командної роботи	Практичні заняття, самостійна робота	Презентації результатів командного технологічного проєкту в аудиторії	10
4.1	Демонструвати вміння самостійного аналізу проблем соціальних нерівностей, розробки технологій регулювання нерівностей на підставі теоретичного та методологічного знання	Практичні заняття, самостійна робота	Усні виступи та есе на основі критичного аналізу, узагальнення інформації з наукової та публіцистичної літератури, участь в обговореннях, аналітична записка з аналізу емпіричних даних, презентації результатів командного технологічного проєкту в аудиторії	15

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Програмні результати навчання	Результати навчання дисципліни						
	1.1	1.2	2.1	2.2	2.3	3.1	4.1
ПРО2. Здійснювати діагностику та інтерпретацію соціальних проблем українського суспільства та світової спільноти, причини їхнього виникнення та наслідки.	+	+	+	+	+		+
ПР12. Зіставляти соціокультурні відмінності та соціальні нерівності; причини їхнього виникнення та наслідки для розвитку соціуму		+	+	+	+	+	+
ПР16. Використовувати знання сучасної соціологічної теорії та методології для вирішення завдань прикладних досліджень соціальних спільнот, інститутів, процесів та громадської думки	+	+	+	+			+

7. Схема формування оцінки.

7.1 Форми оцінювання студентів

Семестрове оцінювання:			
Форми роботи	Min балів	Max балів	Результати навчання
Усні виступи та есе на основі критичного аналізу, узагальнення інформації з наукової та публіцистичної літератури, участь в обговореннях	6	10	РН1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 2.3, 4.1
Експрес-опитування	3	6	РН 1.1, 1.2, 2.1., 2.3
Аналітична записка з аналізу емпіричних даних	6	10	РН 2.2, 2.3, 4.1
Тестовий контроль	6	10	РН1.1, 1.2, 2.1, 2.3
Командний дослідницький проєкт	14	20	РН2.1., 2.2, 2.3, 3.1

Презентації результатів командного технологічного проєкту в аудиторії	1	4	РНЗ.1, 4.1
Семестровий підсумок	36	60	
Загальний підсумок з врахуванням іспиту для успішного завершення дисципліни	60	100	

Підсумкове оцінювання: іспит РН 1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 2.3. – максимум 40 балів, мінімум - 24.

Умови допуску до підсумкового іспиту: підсумковий семестровий бал не нижче **36** на основі виконання перелічених форм семестрової роботи з оцінками не нижче мінімальних за конкретні форми роботи.

Студенти, мають обов'язково відпрацювати пропуски лекційних та практичних занять в усній та/або письмовій формі за поставленими на занятті питаннями/завданнями не пізніше 3-х тижнів після пропущеного заняття в години консультацій викладача.

7.2 Організація оцінювання:

1. Усні виступи та есе, узагальнення інформації, участь в обговореннях – усі теми протягом семестру.
2. Експрес-опитування – теми 1, 5, 6.
3. Аналітична записка – теми 4-6.
4. Тестовий контроль – теми 1-6.
5. Розробка командного дослідницького проєкту – з тематики технологій регулювання нерівностей, теми 1, 6.
6. Презентація командами та захист результатів проєкту – тема 6.

7.3 Шкала відповідності оцінок

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекцій і практичних занять

№	Назва теми	Кількість годин		
		лекцій	практичні	Самостійна робота
1	Вступ до дисципліни. Виклики соціальних нерівностей суспільству і соціології	2	2	12
2	Дилеми нерівностей, дослідницькі стратегії та методології	4	2	12
3	Багатокритеріальні функціональні методології: комплексні нерівності статусів, нерівності людського існування (Г.Тьорборн)	4	4	12
4	Неоінституціональні методології: Capability approach (А. Сен, LSE)	4	4	12
5	Методології класового та кроссекційного аналізу	4	4	12
6	Технології регулювання соціальних нерівностей в суспільстві: залікова навчальна конференція з презентації командних проєктів	2	4	20
	ВСЬОГО	20	20	80

Загальний обсяг 120 год., в тому числі:

Лекцій – 20 год.

Практичні заняття - 20 год.

Самостійна робота – 80 год.

Рекомендована література:

Основна:

1. Буравой М. Социология и неравенство // Социологические исследования. – 2015. – №7. – с.5-14. - https://www.isras.ru/files/File/Socis/2015_7/Buravoi.pdf
2. Малиш Л. Принципи та правила вимірювання структурних нерівностей у соціології. – Київ : НаУКМА, 2019. – 370 с.
3. Методика розрахунку показників соціальних виключень та стану бідності за умовами життя, затверджена наказом Державної служби статистики України від 29.12.2017 №340/ - https://ukrstat.org/uk/metod_polog/metod_doc/2017/340/340_2017.htm
4. Райт, Е. О. (Ред.). Підходи до класового аналізу \ Переклад з англ. О. Симончук. -Київ: Інститут соціології НАН України, 2019. – 287 с.
5. Симончук, О. Соціальні класи в сучасних суспільствах: евристичний потенціал класового аналізу. Київ: Інститут соціології НАН України, 2018. – 416 с.
6. Соціальні нерівності: сприйняття українським суспільством (Заключний звіт) \ Бакіров В., Куденко О., Сокурянська Л. (ред.). – Харків: Соціологічна асоціація України, 2018. – с. 3-5, 14-16. - http://sau.in.ua/app/uploads/2019/07/ZVIT_SOCIALNI-NERIVNOSTI_2018.pdf
7. Стіглиц Дж. Ціна нерівності. Як теперішнє поділене суспільство загрожувє нашому майбутньому \ Пер.з англ. – К.: Темпора, 2017. – С.12-15, 68-85. АБО: Стіглиц Дж. Цена неравенства. Чем расслоение общества грозит нашему будущему \ Пер. с англ. - Москва; Эксмо 2015. – С.12-16, 48-68. - http://www.library_fa.ru/files/Stiglitz-prize.pdf
8. Abigail McKnight, Pedro Mendes Loureiro, Polly Vizard (2018) Multidimensional Inequality Framework \ Atlantic Fellows. – <http://sticerd.lse.ac.uk/inequality/the-framework/media/mif-framework.pdf>
9. Gimpelson V., Treisman D. Misperceiving Inequality \ IZA Discussion Paper No. 9100. - June 2015. – 41 p. - <http://ftp.iza.org/dp9100.pdf>
10. Measuring And Reporting On Europeans' Wellbeing: Findings From The European Social Survey\ ESS. - <http://esswellbeingmatters.org/data/index.html>

Додаткова:

1. Вимірювання якості життя в Україні, Аналітична доповідь, Лібанова Е.М., Гладун О.М., Лісогор Л.С. та ін. – К.: 2013. – Сс. 7 - 33. – Режим доступу: http://www.idss.org.ua/monografii/UNDP_QoL_2013_ukr.pdf
2. Ерік Олін Райт Клас має значення \ \ Спільне. Журнал соціальної критики. - №4, 2012. – С. 11-24.
3. Классовое общество: теория и эмпирические реали / под ред.С.Макеева. Киев: Ин-т социологии НАНУ, 2003. - С.11-81; 82-115.
4. Коваліско Н. В. Методики та результати багатовимірного аналізу соціальної нерівності \ \ Вісник Львів. ун-ту. Серія соціол., 2010. Вип. 4. - С. 105–112.
5. Куценко О.Д. Общество неравных: Классовый анализ неравенств в современном обществе: опыт западной социологии. - Харьков: Изд_во Харьковского нац. Университета, 2000.
6. Куценко О. Соціальні класи і політична мобілізація (порівняльний аналіз європейських країн крізь призму трьох типів класових розколів) \ \ Соціологія: теорія, методи, маркетинг / Науково-теоретичний часопис. – Липень-вересень. - № 3. – 2012. – С.3-27.
7. Куценко О. Соціальні класи: соціологічні інтерпретації і підходи до вивчення \ \ Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Соціологія. - № 5, 2014. – С. 69-75.
8. Макеєв С., Коваліско Н. Глобальний і локальний діалект нарративу про нерівність // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2017. - №4. <http://stmm.in.ua/archive/ukr/2017-4/5.pdf>
9. Методика комплексної оцінки бідності | від 18.05.2017 № 827/403/507/113/232 - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0728-17>
10. Нерівність в Україні: масштаби та можливості впливу / за ред. Е.М.Лібанової. – К.: Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України, 2012.
11. Нові нерівності – нові конфлікти: шляхи подолання. тези доповідей та виступів учасників III конгресу Соціологічної Асоціації України, (Харків, 12-13 жовтня 2017 р.) – Харків: ХНУ імені В.Н.Каразіна, 2017. – 516 с.
12. Новые социальные неравенства \ Под ред.С.Макеева. – Киев: Институт социологии НАН Украины, 2006. - http://i-soc.com.ua/institute/el_library_makeev.php
13. Савельев Ю. Б. Багатовимірна сучасність: соціальне вклучення в оцінці суспільного розвитку. Монографія. – К. : ВПЦ "Київський університет", 2017. – 447 с.
14. Сен А. Развитие как свобода / Пер. с англ. Москва: «Новое издательство», 2004.- 432 с.
15. Сталый людський розвиток: забезпечення справедливості: Національна доповідь / кер. авт. колективу Е.М. Лібанова / Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи. – Умань : Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2012. - С. 192-256. http://ecos.kiev.ua/share/upload/Dopovid_zabezpechennya_spravedlyvosti.pdf
16. Терборн Г. Глобальное неравенство: возвращение класса \ \ Глобальный Диалог. Бюллетень Международной Социологической Ассоциации. - Вип.2.1, 2011. – Режим доступу: <http://isa-global-dialogue.net/wp-content/uploads/2013/07/v2i1-russian.pdf>
17. Черенько Л.М. Нові форми бідності в Україні: основні прояви та оцінка // Демографія та соціальна економіка. – 2015. – №1. – С.11-21. – Режим доступу: file:///D:/My%20Documents/Downloads/dse_2015_1_3.pdf
18. Cowel Frank A. Measuring Inequality. – Oxford University Press. – P. 75-98. - http://darp.lse.ac.uk/papersDB/Cowell_measuringinequality3.pdf
19. Grusky D. The Contours of Social Stratification / D. Grusky // Общество в переходный период: социальные проблемы в фокусе социологии – <http://www.sociology.kharkov.ua/rus/focus.php>
20. Håkon Leiufrsrud, Ivano Bison & Erling Solheim SOCIAL CLASS IN EUROPE II / European Social Survey 2002-2008. - Norway, Italy, 2010. – Pp.9-11, 25-28.

21. Savage M., Devine F. etc. A New Model of Social Class: Findings from the BBC's Great British Class Survey Experiment \ \ Sociology - April Vol. 47, No. 2, 2013. – P.220-249. <http://soc.sagepub.com/content/47/2/219.full.pdf+html>
22. Sabina Alkire. The Capability Approach and Human Development \ Microsoft PowerPoint - OPHI-HDCA SS11 - Intro to the Capability Approach, SA.ppt - Slides 1-22. - <https://www.ophi.org.uk/wp-content/uploads/OPHI-HDCA-SS11-Intro-to-the-Capability-Approach-SA.pdf>
23. Treiman D. Ganzeboom H. The Fourth Generation of Comparative Stratification Research. In The International Handbook of Sociology. Sage publ. 2000.
24. Walby S., J.Armstrong, S.Strid. Intersectionality: Multiple Inequalities in Social Theory \ \ Sociology. – 2012, 46(2). – Pp. 224–240. <https://openaccess.city.ac.uk/id/eprint/21791/1/Intersectionality%20Multiple%20Inequalities%20in%20Social%20Theory%20-%20VoR.pdf>

10. Додаткові ресурси:

- The European Social Survey (the ESS) <http://europeansocialsurvey.org/>
- Making personal happiness and wellbeing a goal of public policy \ London School of Economics and Political Sciences <https://www.youtube.com/watch?v=dpA73a9bbuU>
- Monitoring quality of life in Europe https://www.researchgate.net/publication/259257937_Monitoring_quality_of_life_in_Europe
- R.Inglehart Happiness is Different Things to Different People: Subjective Well-being in Global Perspective https://www.youtube.com/watch?v=Y1acwqIIftY&list=PLUold1t9EA7B_nuU-LHirTtdiF9K4Azl0
- Quality of life indicators \ Eurostat Statistics Explained. - http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Quality_of_life_indicators
- What happiness is? Hedonic or Eudaimonic? \ Навчальне відео на you-tube. - <https://www.youtube.com/watch?v=PdRE6-mJrYY>
- World Happiness Report 2020. - <https://worldhappiness.report/ed/2020/#read>
- Індекс людського розвитку ООН <http://hdr.undp.org/en/statistics/hdi/>
- Українське суспільство: соціологічний моніторинг. Інститут соціології НАН України http://i-soc.com.ua/institute/el_library.php

Законодавчі джерела:

- Закон України Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні. - <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17#Text>
- Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. - https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text
- Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права. - https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text
- Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. - https://web.archive.org/web/20180613160801/http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_207?test=hi_Mfxp5Gk51gyRsZiQnsqlyH14PYs80msh81e6
- Конвенція про рівне ставлення й рівні можливості для трудящих чоловіків і жінок: трудящі із сімейними обов'язками N 156. - <https://xn--80aagahqwyibe8an.com/pravo-mijnarodne-fundamentalne/konventsiya-pro-rivne-stavlennya-rivni--2165.html>